

**AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE I POŠTANSKU
DJELATNOST**

Odgovori na komentare i primjedbe pristigle na nacrt
Pravilnika o operatorskom pristupu i interkonekciji

1. Komentari Crnogorskog Telekoma (br. 04-22646 od 19.10.2009.)

Pojedinačni komentari:

Član 7

Predlog za dodavanje nove alineje u stavu 3 ovog člana, koja glasi:

- „ovlašćenje za pružanje usluga izdato od strane Agencije (licenca)“

Komentar: Uvažavamo komentar Agencije dat u prvom krugu konsultacija, ali smatramo da je zaista korisno dobiti licencu na uvid iz razloga upoznavanja sa portfeljom servisa i eventualno numeričkim resursima koje je operator dobio na korišćenje.

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog Crnogorsko Telekoma, iz razloga navedenih u odgovorima na komentare pristigle u I krugu javnih konsultacija (s obzirom da je spisak operatora registrovanih kod Agencije javan, te da se uvidom u njega može utvrditi da li je operator izvršio prijavu kod Agencije). Operator koji traži operatorski pristup ili interkonekciju je obavezan da dostavi sve relevantne podatke operatoru od koga zahtijeva operatorski pristup ili interkonekciju, uključujući i numeričke resurse koje je mu je Agencija dodijelila.

Član 8

Stav 3: Nakon izmjena unijetih u prvom krugu konsultacija, ovaj stav i stav 1 u narednom članu su kontradiktorni. Predlažemo da se ostavi rok od 15 dana i u jednom i u drugom članu.

Predlog za dodavanjem novog stava koji glasi:

„Operator koji je podnio zahtjev dužan je da u roku od 15 dana od dana prijema odgovora iz stava 1 ovog člana, pismenim putem, potvrdi da prihvata predložene uslove za realizaciju i implementaciju operatorskog pristupa i interkonekcije.“

Komentar: Smatramo da je neophodno unijeti ovu odredbu jer u praksi možemo imati slučaj da podnosilac zahtjeva prihvati uslove nakon npr. 50 dana od dana podnošenja zahtjeva i da onda rok određen za sklapanje ugovora i uspostavljanje interkonekcije bude nemoguće ispoštovati. Na ovaj način, operator koji obezbjeđuje pristup ili interkonekciju može započeti sa pripremama za realizaciju usluge odmah nakon 30 dana od dana prijema validnog zahtjeva i imati dovoljno vremena da ispoštuje zakonski rok od 90 dana.

Stav stručne službe Agencije:

Ocjenujemo da rok iz stava 2 ovog člana, nije suprotan sa rokom iz stava 1 člana 9, jer se ovi rokovi odnose na različite strane u proceduri ostvarivanja operatorskog pristupa ili interkonekcije. Radi preciznosti, vrši se dopuna stava 2 ovog člana, tako da glasi:

„Ukoliko zahtjev za operatorski pristup ili interkonekciju nije potpun operator, kome je zahtjev upućen, će tražiti od podnosioca zahtjeva da dopuni svoj zahtjev u roku od 15

dana od dana podnošenja nepotpunog zahtjeva.“

Ne prihvata se predlog za dodavanjem novog stava u ovom članu, jer bi se na taj način sužava prostor za pregovaranje između zainteresovanih strana. Agencija ocjenjuje da se kontekst komentara Crnogorskog Telekoma odnosi na rok za potpisivanje ugovora o operatorskom pristupu ili interkonekciji, te će u tom smislu izmijeniti odredbe pravilnika (rok za potpisivanje ugovora 45 dana i rok za realizaciju 45 dana). Naime, da bi operatori pristupili realizaciji operatorskog pristupa ili interkonekcije, potrebno je da imaju zaključen odgovarajući ugovor na osnovu kojeg bi bili zaštićeni od eventualnih zloupotreba druge strane.

Član 9

Predlaže se dopuna alineje 2 i dodavanje alineje 3 u stavu 1, tako da glase:

- Ukoliko operatorski pristup ili interkonekcija nijesu izvodljivi iz tehničkih razloga ili iz razloga nepostizanja dogovora u vezi sa komercijalnim uslovima korišćenja usluga pristupa i interkonekcije
- Ukoliko podnosilac zahtjeva ne prihvati predložene uslove za realizaciju i implementaciju operatorskog pristupa i interkonekcije u rokovima definisanim u članu 8 stav 3.

Komentar: Smatramo da se brisanjem riječi “komercijalnih” ostavlja mogućnost tumačenja da je interkonekciju moguće izvršiti pod bilo kakvim komercijalnim uslovima. Predlažemo da se ovaj član ipak dopuni na predloženi način, jer će svakako Agencija biti informisana o razlozima odbijanja zahtjeva i imati nadležnost da donese odluku o opravdanosti odbijanja istog.

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvataju se predlozi Crnogorskog Telekoma. Naime, operator od koga se traži operatorski pristup ili interkonekcija će ponuditi komercijalne uslove za realizaciju istog. Ukoliko se zainteresovane strane tokom pregovora o sklapanju ugovora ne dogovore o komercijalnim (ili bilo kojim drugim) uslovima, bilo koja od strana može pokrenuti pred Agencijom postupak za rješavanje spora u skladu sa stavom 7 člana 34 Zakona o elektronskim komunikacijama. Na osnovu toga, nepostizanje dogovora o komercijalnim pitanjima operatorskog pristupa i interkonekcije se ne može tretirati kao razlog za ograničavanje istog. Dodavanje novog stava je neprihvatljivo, jer se na taj način, kako je navedeno u odgovoru na komentar za prethodni stav, sužava prostor za pregovaranje između zainteresovanih strana.

Član 10

Predlaže se dopuna stava 3, tako da glasi:

„Operatori su dužni da zakluče ugovor o operatorskom pristupu ili interkonekciji u roku od 60 dana od dana podnošenja potpunog zahtjeva iz člana 7 ovog pravilnika [ukoliko su od strane podnosioca zahtjeva ispoštovani rokovi navedeni u članu 8 stav 3 ovog pravilnika.](#)“

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog Crnogorskog Telekom, jer nije prihvaćen predlog za dopunom člana 8 pravilnika.

Član 12

Predlaže se dopuna stava 1, tako da glasi:

Ukoliko se ugovor o operatorskom pristupu ili interkonekciji ne zaključi u roku od 60 dana od dana podnošenja validnog zahtjeva ili se pojavi spor u vezi sa već uspostavljenim operatorskim pristupom ili interkonekcijom operatori se mogu obratiti Agenciji sa zahtjevom za rješavanje spora, u nemogućnosti da ga sami riješe **u roku od 60 dana.**

Komentar: Smatramo da treba pružiti mogućnost operatorima da riješe spor putem pregovora u istom roku koji

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog Crnogorskog Telekom. Operatori tokom pregovaranja o ugovoru o operatorskom pristupu i interkonekciji imaju dovoljno prostora da riješe sva pitanja, oko kojih se spore. Takođe, kod uspostavljenog operatorskog pristupa i interkonekcije operatori imaju mogućnost da spor riješe sami. Ukoliko operatori ne postignu dogovor, oni imaju pravo da se obrate Agenciji sa zahtjevom za rješavanje spora, pa je iz tog razloga predlog Crnogorskog Telekom neprihvatljiv.

2. Komentari MTELa (br. 13478/1 od 20.10.2009.)

Opšti komentari:

1) Bez obzira što ZEK, Čl 8.2 daje Agenciji mogućnosti da "usvaja procedure i norme za primjenu zakona i podzakonskih akata", ostajemo pri svojim ranijim komentarima koji preporučuju da Agencija u **Pravilniku ne treba propisivati norme (forma Zahtjeva, i forma Odgovora) koje uskraćuju mogućnost jednostavnog postizanja ugovora o interkonekciji i operatorskom pristupu**, fleksibilnost pokretanja spora pred Agencijom, i odlučivanja Agencije po pokrenutom sporu. Ako se ipak želi propisati forma zahtjeva, **zahtjev za interkonekciju/operatorski pristup ne smije imati obavezne elemente koji nijesu primjenjivi za svaki slučaj ugovora o interkonekciji/ operatorkog pristupu**,

2) Određeni detalji Pravilnika ograničavaju primjenu cijelog pravilnika samo na interkonekciju, čime bi problem operatorskog pristupa, a naročito po pitanju korišćenja infrastrukture, ostao neobrađen . **Termine "pristup", "operatorski pristup" , "interkonekcija " i " ograničavanje nje" se nikako ne smiju sužavati, već se moraju ispravno interpretirati, saglasno definicijama i duhu iz ZEK-a, Okvirne Direktive i Direktive o pristupu EC-a, kako bi se pravilnikom propisali svi potrebni slučajevi legitimnog ograničavanja interkonekcije i operatorskog pristupa, uključujući i pristup infrastrukturi.** Okvirni princip zajedničkog korišćenja prostora i opreme, koji se

opisuje u čl 12 Okvirne Direktive. S druge strane, Direktiva o pristupu , koja u definiciju **pristupa uvrštava i pristup fizičkoj infrastrukturi** , u okviru 12.1 , 12.f (Obaveze pristupa korišćenja elemenata mreže) regulatoru daje pravo da „od operatora može zahtijevati da obezbijedi kolokaciju ili druge oblike dijeljenja resursa” , što znači da operatorski pristup obuhvata i slučajeve zajedničkog korišćenja infrastrukture

3) Takođe ostajemo pri uvjerenju da, saglasno Zakonu, **težište pravilnika trebaju biti uslovi pod kojima se opravdano može ograničiti interkonekcija i operatorski pristup.**

Kako ograničenje može biti djelimično ili potpuno, pretpostavljamo da se time mogu obuhvatiti slučajevi odbijanja ili ukidanja interkonekcije. **Pravilnik nikako ne smije opravdano ograničenje poistovjetiti sa odbijanjem interkonekcije , jer se time eliminiše mogućnost uspostavljanja ograničene interkonekcije/operatorskog pristupa .**

4) Bitno je propisati pod kojim uslovima se može ograničiti (a u okviru toga i odbiti ili ukinuti) interkonekcija, kako se u takvim slučajevima ne bi imalo osnova za pokretanje spora pred Agencijom. U svim ostalim slučajevima, Ugovor o interkonekciji se mora sačiniti, sa ili bez intervencije Agencije.

Propisivanje uslova odnosno legitimnih razloga zbog kojih se može ograničiti , odbiti ili ukinuti interkonekcija, mora biti težište Pravilnika.

Stav stručne službe Agencije:

1) Kao što je već rečeno, prilikom odgovora na komentare pristigle u I krugu javnih konsultacija, Agencija je predložila predmetni nacrt pravilnika sa ciljem efikasnije primjene zakonskih odredbi. Preciziranje procedure prilikom uspostavljanja operatorskog pristupa i interkonekcije može samo pomoći svim zainteresovanim operatorima, što je pokazala i dosadašnja praksa u ovoj oblasti. Time se ni na koji način ne uskraćuje „**mogućnost jednostavnog postizanja ugovora o interkonekciji i operatorskom pristupu**“ (mada nije baš jasno šta se misli kada se ovo kaže), a takođe se ne uskraćuje mogućnost pokretanja spora pred Agencijom, koja je zakonom utvrđena. Procedure koje su navedene u pravilniku mogu samo dati potrebnu ozbiljnost cijeloj proceduri i eliminisati moguća različita tumačenja zainteresovanih strana.

2) Agencija ne prihvata tvrdnju da detalji pravilnika ograničavaju njegovu primjenu samo na interkonekciju. U cijelom pravilniku se upotrebljavaju izrazi koji su definisani Zakonom o elektronskim komunikacijama, te se na taj način i interpretiraju. Kada je u pitanju termin „zajedničko korišćenje elektronske komunikacione infrastrukture“ (a ne „zajedničkog korišćenja prostora i opreme“), njegovo tumačenje je navedeno u članu 33 Zakona o elektronskim komunikacijama, koji je u skladu sa člankom 12 Okvirne Direktive (2002/21/EC Framework Directive). S druge strane, član 12 Direktive o pristupu propisuje obaveze koje regulator može nametnuti operatorima sa značajnom tržišnom snagom, koje se tiču pristupa i korišćenja određenih elemenata mreže i povezanih mogućnosti. Shodno tome, opšti principi zajedničkog korišćenja elektronske komunikacione infrastrukture, su propisani članom 33 Zakona o elektronskim komunikacijama, pa Agencija ovim pravilnikom koji se odnosi na opšte uslove operatorskog pristupa i interkonekcije, a koji se donosi na osnovu člana 34 Zakona ne može propisivati opšte uslove za zajedničko korišćenje elektronske komunikacione infrastrukture. Da je pojam

„zajedničko korišćenje elektronske komunikacione infrastrukture“ obuhvaćen pojmom „operatorskog pristupa“ (kako stoji u primjedbi: „što znači da operatorski pristup obuhvata i slučajeve zajedničkog korišćenja infrastrukture“), ne bi bilo potrebe za da se navedeni pojmovi tretiraju sa različitim članovima Zakona (član 33 i član 34), a što je u duhu i evropskog regulatornog okvira iz 2002. Takođe, analizom prakse regulatora iz Evropske Unije i okruženja, može se zaključiti da zajedničko korišćenje elektronske komunikacione infrastrukture predstavlja posebno pitanje kome regulatori pristupaju na različite načine (od potpunog neregulisanja ovog pitanja, preko podsticanja zajedničkog korišćenja, do detaljne regulacije ovog pitanja). Nasuprot tome, operatorski pristup se vrlo slično reguliše u svim članicama EU na osnovu Direktive o pristupu.

3) Agencija ostaje pri stavu, navedenom u I krugu javnih konsultacija, tj. kad su u pitanju slučajevi „ograničenja (ukidanja)“ već uspostavljene interkonekcije ili operatorskog pristupa, ti slučajevi treba da budu definisani ugovorom o operatorskom pristupu ili interkonekciji između zainteresovanih strana. Taj ugovor, pa i odredbe koje se tiču ukidanja, moraju biti u skladu sa Zakonom i ovim pravilnikom, a u slučaju da nijesu u skladu sa navedenim aktima Agencija će izvršiti izmjene takvih ugovora shodno svojim zakonskim ovlašćenjima. Potpuno je nejasna formulacija „**uspostavljanja ograničene interkonekcije/operatorskog pristupa**“, jer postoji samo mogućnost da se neka usluga operatorskog pristupa ili interkonekcije uspostavi ili ne uspostavi.

4) Potpuno je neprihvatljiv predlog da se propišu uslovi pod kojima se može „ograničiti (a u okviru toga i odbiti ili ukinuti) interkonekcija, kako se u takvim slučajevima ne bi imalo osnova za pokretanje spora pred Agencijom“. Naime, operatori uvijek mogu pokrenuti postupak kod Agencije, što bi u skladu sa navedenim predlogom bilo uskraćeno i dovelo bi do moguće zloupotrebe.

Pojedinačni komentari:

Član 2

Predlažemo izmjenu definicije:

Ograničenje operatorskog pristupa ili interkonekcije je djelimično odnosno uslovno prihvatanje zahtjeva za interkonekciju/operatorski pristup ili, djelimično uskraćivanje već uspostavljenih funkcija interkonekcije/operatorskog pristupa

Obrazloženje:

Ograničenje se ne može poistovjetiti sa odbijanjem. U okviru legitimnog ograničavanja, u slučajevima koje propiše Pravilnik, moguće je uspostaviti odnosno nastaviti interkonekciju/operatorski pristup.

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog. Agencija ostaje pri ranije iznijetom stavu, da ograničenje operatorskog pristupa ili interkonekcije treba da se odnosi samo odbijanje istog, dok se ukidanje već realizovanog operatorskog pristupa ili interkonekcije može obaviti samo u skladu sa ugovorom zaključenim između zainteresovanih strana, koji mora biti u skladu sa zakonom.

Član 7

Predlažemo izmjenu i dopunu člana 7:

a) U članu 7. stav 2 brisati alineju 9 „plan saobraćaja za naredni period od najmanje šest mjeseci“

b) U članu 7 dodati stav: Smatraće se da je Podnosilac odustao od Zahtjeva za interkonekciju/operatorski pristup ukoliko podnosilac zahtjeva ne dopuni svoj zahtjev u roku od 7 dana od dana dobijanja obavještenja o nepotpunosti zahtjeva.

Obrazloženje:

a) Navedena formulacija se može koristiti samo za pojedinačne slučajeve interkonekcije, pa ne smije biti opšta obaveza za interkonekciju/operatorski pristup

b) Navedeni stav (prenesen iz Člana 9) se tiče formalne procedure Zahtjeva, pa je logičnije da je sadržan u članu 6.

Stav stručne službe Agencije:

a) Ne prihvata se predlog za brisanje alineje 9 stava 2, jer je ovaj podatak jako značajan za planiranje kapaciteta koji se tiču interkonekcije. S obzirom da nije poreban za sve vrste usluga operatorskog pristupa, usvaja komentar i vrši se dopuna alineje 9 tako da glasi: „plan saobraćaja za naredni period od najmanje šest mjeseci, ukoliko je to primjenljivo“

b) prihvata se predlog za dodavanjem novog stava u ovom članu, tako da glasi:
„Smatraće se da je podnosilac zahtjeva odustao od zahtjeva za operatorski pristup ili interkonekciju ukoliko ne dopuni svoj zahtjev u roku od 7 dana od dana dobijanja obavještenja o nepotpunosti zahtjeva.“

Član 9

Predlažemo sledeću formulaciju Člana 9 :

Zahtjev za uspostavljanje operatorskog pristupa ili interkonekcije se može opravdano ograniciti ili odbiti samo iz sljedecih razloga:

- nepostojnost dovoljnog kapaciteta elektronske komunikacione opreme ili infrastrukture
- nemogućnost ostvarivanje proširenje koja su planirana u periodu u kojem se zahtjeva interkonekcija/operatorski pristup, a koja su prijavljena Agenciji
- izazivanje interferencije koja bi degradirala kvalitet servisa ispod propisanih granica
- neispunjavanje usvojenih normi i standarda koje su potrebni za interoperabilnost opreme
- narušavanja bezbjednosti i integriteta mreže

Ukoliko se na zahtjev za operatorski pristup ili interkonekciju ne odgovori na zahtijevani način, zainteresovani operator se može zahtjevom obratiti Agenciji. Agencija će donijeti odluku o opravdanosti odbijanja zahtjeva za operatorskim pristupom ili interkonekcijom u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva. U slučaju da je razlog

odbijanja zahtjeva neopravdan Agencija ce naložiti uspostavljanje operatorskog pristupa ili interkonekcije, u skladu sa rokovima iz ovog

Obrazloženje:

a) Nepostupanje podnosioca Zahtjeva za korekciju Zahtjeva u skladu sa Pravilnikom treba se tretirati kao odustajanje od zahtjeva, a ne kao odbijanje Zahtjeva , pa ne treba biti navedeno u ovom članu.

b) Ovaj član je od suštinske važnosti za Pravilnik, pa razlozi ograničavanja/odbijanja mojaju biti iscrpno propisani. Iscrpna lista u ovom se može proširiti dodatnim uslovima.

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se zahtjev za izmjenom stava 1 ovog člana, na predloženi način. Naime, svi navedeni razlozi spadaju u „tehničke razloge“, koji su navedeni u predlogu Agencije. U vezi s tim, Agencija smatra da na adekvatan način nije moguće napravili spisak tehničkih razloga za ograničenje operatorskog pristupa ili interkonekcije, tim prije, što to nije praksa regulatora u EU i u okruženju. Iz tih razloga, Agencija ocjenjuje da je bolje rješenje ono koje stoji u predlogu pravilnika, pri čemu Agencija može na zahtjev zainteresovane strane da odluči da li je svaki pojedinačni razlog ograničenja operatorskog pristupa ili interkonekcije opravdan ili nije.

Prihvata se predloga za izmjenom stava 2 ovog člana, tako da glasi:

„Ukoliko se na zahtjev za operatorski pristup ili interkonekciju ne odgovori u skladu sa članom 8 ovog pravilnika, ili ukoliko se odbije zahtjev za operatorski pristup ili interkonekciju, zainteresovani operator se može zahtjevom obratiti Agenciji. Agencija ce donijeti odluku o opravdanosti odbijanja zahtjeva za operatorskim pristupom ili interkonekcijom u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva. U slucaju da je razlog odbijanja zahtjeva neopravdan Agencija ce naložiti uspostavljanje operatorskog pristupa ili interkonekcije, u skladu sa rokovima iz ovog pravilnika.“

Predlažemo uvođenje Člana 9 bis :

Član 9 bis

Ograničenje i ukidanje uspostavljenog operatorskog pristupa i interkonekcije

Obrazloženje:

Potrebno je navesti opravdane razloge koji mogu biti razlog za jednostrano ukidanje/ograničavanje već uspostavljene interkonekcije.

Iscrpna liste ovih razloga, razdvijene za ukidanje i za ograničavanje , trebala bi obuhvatiti sledeće razloge :

- posle upozorenja, nastavljeno odstupanje od ugovorenog režima koje izaziva interferenciju koja degradira kvalitet servisa ispod propisanih granica ili narušava bezbijednost i integritet mreže
- posle upozorenja, nastavljeno narušavanje bezbijednosti ili integriteta mreže
- posle upozorenja, ponovljeno odstupanje od usvojenih normi i standarda koje su potrebni za interoperabilnost opreme
- nepoštovanje finansijskih obaveza iz Ugovora

- po nalogu ovlaštenog organa pri uvođenju vanrednog stanja
- posle obavještenja i obrazloženja, zbog izvođenja radova na održavanju sistema

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog za dodavanje novog člana. Kao što je već navedeno, ukidanje realizovanog operatorskog pristupa ili interkonekcije je moguće samo u skladu sa ugovorom zaključenim između zainteresovanih strana. Shodno tome, Agencija smatra da ne treba da propisuje detalje ugovora, već da shodno svojim Zakonom propisanim ovlašćenjima provjerava usklađenost ugovora sa odredbama zakona.

Član 11

Agencija će samostalno ili na zahtjev jedne od strana, u skladu sa Zakonom i ovim Pravilnikom, zatražiti izmjene zaključenih ugovora.....

Obrazloženje:

a)Ukoliko Agencija konstatuje odstupanja Ugovora od Zakona, ona mora naložiti njegovu izmjenu, nezavisno od toga po čijoj je inicijativi došlo do preispitivanja Ugovora

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog, jer sam naslov člana govori o mogućnosti da Agencija, ukoliko ocijeni da predmetni ugovor nije u skladu sa zakonom, može tražiti i utvrditi izmjene njegovih odredbi. Članom 12 je propisana procedura po zahtjevu operatora.

3. Komentari ProMontea (br. 01-4237/8 od 19.10.2009.)

Opšti komentari:

Komentar 1:

U članu 3 i članu 4 koristi se pojam interoperabilnost u smislu regulisanja obaveza između operatora. Nije precizirano o kojoj se interoperabilnosti radi, pa predlažemo da Agencija definiše interfejs i protokole za koje je potrebno zadovoljiti interoperabilnost kao i da propiše relevantne testove za provjeru i kasnije dokumentovanje interoperabilnosti. Takođe se pominje i kvalitet elektronskih komunikacionih usluga bez definisanih parametara kvaliteta. Predlažemo i definisanje parametara kvaliteta usluga i način njihovog praćenja.

Komentar 2:

Predlozi proMontea u prvom krugu javnih konsultacija su odbijeni, osim formalnog zahtjeva vezanog za prestanak važenja prethodnog pravilnika. Stoga vas pozivamo da još jednom sagledate naše ranije predloge.

Stav stručne službe Agencije:

Komentar 1:

Iako se interoperabilnost može definisati na različite načine (npr. ETSI definiše četiri nivoa interoperabilnosti: tehnička, sintaksička, semantička i organizaciona interoperabilnost, *ETSI White Paper No. 3. Achieving Technical Interoperability - the ETSI*

Approach.Version: 0.6) u kontekstu ovog pravilnika govori se o tehničkoj interoperabilnosti. Tehnička interoperabilnost je po pravilu vezana sa hardverskim/softverskim komponentama, sistemima i platformama koje omogućavaju obzbjeđivanje komunikacije između uređaja (*machine-to-machine communication*). Ova vrsta interoperabilnosti najčešće ima središte u (komunikaciji) protokolima i infrastrukturi koja je neophodna za rad protokola. Sa regulatornog aspekta, svrha interoperabilnosti se onosi na omogućavanje krajnjim korisnicima tkz. povezivanje svakog sa svakim (*any-to-any connectivity*) i pristup indirektnim pružiocima servisa. Iz tog razloga je iskorišćen termin interoperativnosti u članu 3 (u ciljevima pravilnika) i u članu 4 (kao obaveze operatora). U tu svrhu je i propisana primjena odgovarajućih standarda, kako bi se postigla interoperabilnost. Praksa većine regulatora u Evropi je da obezbijedi interoperabilnost između mreža različitih operatora, kroz propisivanje opšte obaveze za tim. Propisivanje pojedinačnih i detljnih uslova za interoperabilnost se vrši obično u slučajevima kada dođe do spora između operatora. S obzirom, da do sada, u Crnoj Gori nijesmo imali sporove između operatora po ovom pitanju, Agencija je odlučila da predloži rjšenje koje je praksa većine regulatora u Evropi. Ukoliko se ukaže potreba u budućnosti, Agencija će na zahtjev operatora propisati i detaljne procedure za ostvarivanje interoperabilnosti za pojedine usluge vezane za operatorski pristup i interkonekciju.

Kada su u pitanju parametri kvaliteta usluga, Agencija smatra da ovi parametri treba da budu predmet ugovora između zainteresovanih strana, a da njihove vrijednosti treba da budu zasnovane na relevantnim standardima i određene na način da se obezbijedi nivo kvaliteta usluga koji operatori nude krajnjim korisnicima (shodno članu 104 Zakona). Agencija je spremna, da po zahtjevu pojedinog operatora ili uz konsenzus svih operatora propiše parametre kvaliteta usluga, njihove vrijednosti i način mjerenja za usluge operatorskog pristupa ili interkonekcije, s tim što bi to bio predmet drugog propisa.

Komentar 2:

Agencija je u svojim odgovorima na komentare pristigle u I krugu javnih konsultacija dala obrazloženje za sve svoje stavove. S obzirom, da ProMonte nije dao primjedbe na obrazloženja Agencije, Agencija ostaje pri stavovima datim u odgovorima na komentare pristigle u I krugu javnih konsultacija.

4. Komentari PTT Inženjeringa (br. 1410-2/09 od 14.10.2009.)

Opšti komentari:

PTT inženjering je na više mjesta dao sugestije koje se tiču ispravke teksta, bez izmjene značenja. Radi racionalnosti, ovo tretiramo kao opštu primjedbu.

Stav stručne službe Agencije:

Prihvata se većina primjedbi koje se tiču ispravki teksta, koje su dostavljene u komentarima.

Pojedinačni komentari:

Član 3

Preformulisati ovaj dio teksta

- zaštite interesa krajnjih korisnika sa aspekta izbora, cijena i kvaliteta usluga

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog, s obzirom da se ovakva formulacija često koristi i da nije data odgovarajuća alternativa.

Član 5

- domaćih standarda

Komentar: Potrebno je saglasno sa dvije prethodne alineje definisati koji su to domaći standardi ili ovu alineju brisati

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog. Agencija ocjenjuje da je neophodno zadržati ovu alineju, s obzirom da je to inače praksa regulatora. Inače, procedura usvajanja domaćih standarda je propisana Zakonom o standardizaciji, a kao što je navedeno u I krugu javnih konsultacija, Agencija ne posjeduje spisak domaćih standarda, jer je to predmet rada Instituta za standardizaciju.

Član 8

Stav 1: predložena dopuna stava, tako da glasi:

„Operatori su dužni da na potpun zahtjev za operatorski pristup i interkonekciju, u skladu sa članom 7 ovog Pravilnika, odgovore u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.“

Komentar: Treba dodati ovu umetnutu rečenicu kako ne bi bilo nedoumice šta znači potpun zahtjev.

Stav 3: predložena dopuna stava, tako da glasi:

„Ukoliko zahtjev za operatorski pristup ili interkonekciju nije potpun, operator kome je zahtjev upućen će u roku od 7 (sedam) dana od dobijanja zahtjeva o tome obavijestiti podnosioca zahtjeva i predložiti da svoj zahtjev dopuni u roku od 7 dana.“

Komentar: Preraditi ovaj stav. Operator kome je upućen zahtjev može u roku od 7 dana utvrditi da zahtjev nije potpun, odnosno da nije usklađen sa odredbama člana 7 ovog Pravilnika i ostaviti rok od 7 dana podnosiocu zahtjeva da svoj zahtjev kompletira. Na ovaj način bi se pozitivan odgovor operatora kome je zahtjev upućen dobio u roku od 30 dana. Način kako je definisano predlogom Pravilnika mogao je izazvati dileme u pogledu rokova. Usaglasiti sa rokom koji je predviđen članom 9 ovog Pravilnika.

Stav stručne službe Agencije:

Stav1:

Prihvata se predlog za dopunom ovog stava.

Stav 3:

Ne prihvata se predlog za dopunom ovog stav, na predloženi način jer je navedeni rok u suprotnosti sa odredbama zakona. Vršiti se usklađivanje rokova sa ostalim članovima pravilnika.

Član 11

Stav 2:

Predlog da se riječ „uslove“ zamijeni sa „preporuke“

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog. Naime, izmjene Agencije, u vezi odredbi ugovora koje nijesu u skladu sa zakonom i pravilnikom, su obavezujuće za operatore. Predloženom promjenom bi se dovela u pitanje obaveznost tih izmjena.

Član 12

Predlog za dopunu stava 3, tako da glasi:

„Ukoliko operatori ne iskoriste mogućnost iz stava 2 ovog člana, Agencija samostalno rješava samo ona pitanja po kojima nije postignuta saglasnost među strankama.

Odluka Agencije o rješenju spora će se zasnivati na principima objektivnosti, transparentnosti, proporcionalnosti i nediskriminacije i obavezujuća je za operatore u sporu.“

Komentar:

Dodati radi preciznosti ovog stava

Stav stručne službe Agencije:

Ne prihvata se predlog za dopunom ovog stava. Naime, članom 19 Zakona o elektronskim komunikacijama je propisan način donošenja odluke od strane Agencije, te dodatna pojašnjenja u tom smislu nijesu potrebna.

5. Komentari Montenegro kabla (br. 01-208/09 od 16.10.2009.)

Opšti komentari:

Ovim putem želimo da Vam skrenemo pažnju na „kreativno“, proizvoljno i protivzakonito tumačenje odredaba Zakona o elektronskim komunikacijama prezentiranom u tim komentarima, a koje se odnose na pojam „**Operatorski pristup**“. Ovakvim tumačenjem jedan značajan segment regulacije telekomunikacionog tržišta se stavlja van odredbi, ne samo ovog pravilnika, već i kompletnog **Zakona u kome je Članom 3 – tačka 26, precizno definisan taj pojam.**

Posebno, zaista čudi ovakvo tumačenje odredbi zakona, kada su članovi koji tretiraju pitanje „Operatorskog pristupa“ bukvalno prepisani iz Direktive 2002/19EC Evropskog parlamenta i Savjeta Evrope (naprimjer član 2.- Definicije).

Stav stručne službe Agencije:

Agencija smatra da su ocjene koje su iznijete u dopisu Montenegro kabla neprimjerene u međusobnoj komunikaciji i ne prihvata iste. U pravilniku je upravo iz tog razloga i navedna definicija pojma „operatorskog pristupa“ koja je preuzeta iz Zakona o elektronskim komunikacijama. Takođe, Agencija se ne slaže s ocjenom da se bilo koji segment regulacije tržišta elektronskih komunikacija „stavlja van odredbi, ne samo ovog pravilnika, već i kompletnog **Zakona**“. Naime, elementarna je činjenica da se odredbama propisa nižeg reda ne mogu stavljati van snage odredbe propisa višeg reda.

U kontekstu pristiglih komentara Agencija smatra da je pitanje zajedničkog korišćenja elektronske komunikacione infrastrukture potrebno bliže urediti posebnim propisom koji će biti u skladu sa članom 33 Zakona o elektronskim komunikacijama.

Podgorica, 04.11.2009.